

mimotořidním. Takovýto názor nelze vyvodit ze Stalovy stati „marxismu v jazykovědě“, neboť u Stalina není k tomu dán sebemenší podnět. Takovýto názor také odporuje tomu, co měl na mysli Zdeněk Nejedlý, když na sjezdu vyzdvihl heslo „hudbou mluvit“, to jest, hudbou přesevěřovat, působit citově a ideově hudbou vyjadřovat psychické obsahy, které vznikají v lidském nitru jako hluboké odrazy měnicího se a vyvíjecího se společenského bytí.

V nás ve všech, v našem citění a myšlení zákonitě přezívají zbytky formalismu, především názory strukturalistické. Theoretické pokusy s t. zv. hudební mluvou, pojatou domněle ve smyslu Stalinových thesů jazykovědných, jsou toho dokladem stejně tak jako jinde se objevující snahy o znovuzavedení pojmu znaku do estetiky, pojmu, jenž v estetice znejasňuje rozdíly obsahu a formy, obchází leninskou theorii odrazu a je namířen proti ideovosti nejenom v hudbě, ale v umění vůbec.

Snahu o hudebně vědecké rozpracování stalinských thesů jazykovědných a citované stati soudruha ministra Zdeňka Nejedlého třeba však upřímně vítati, i když výsledky této snahy nelze zatím pokládati za správné. Chyby, kterých se v poctivé vědecké snaze dopouštíme, bývají často mocnější vzpruhou vědeckého pokroku než do omrzení opakovaná pravda. Jedině v soudružské spolupráci uvedeme v život krásnou stalinskou zásadu o svobodě kritiky, bez níž, jak praví Stalin, není vědeckého pokroku.

Mirko Novák

PŘEKLÁDAT, NEPŘEKLÁDAT?

Míním překládání z češtiny do slovenštiny a naopak. Tato otázka se stává totiž v poslední době znovu časovou, neboť na př. Hečkova Drevená dedina byla převedena do češtiny a Nezvalův Zpěv míru přetlumočil do slovenštiny Milan Lajčiak.

Už dávno před první světovou válkou bylo svedeno mnoho polemik o to, je-li takové vzájemné překládání z jazyků si tak blízkých nutné a prospěšné. Převládalo tehdy u Čechů i u Slováků mínění, že se překládat nemá, že Čechové při trochu dobré vůli mohou překonati počáteční obtíže při četbě textů slovenských a že Slovákům nemůže působiti velké potíže četba knih, novin a časopisů českých. K tomuto názoru se hlásili na rozhraní století z Čechů, na př. Fr. Bílý, Karel Kálal, Fr. Táborský, Jos. Rotnagl a jiní ještě, ze Slováků třeba Pavel Blaho, Fedor Houdek, K. Salva, Anton Štefánek, Vavro Šrobár a j. Kálal v mnohých pracích, zejména v záslužné knize Slovensko v české škole (1914), naznačil cesty a cestičky k vzájemnému poznání, neboť vycházel dozajista ze správné zásady, že spolu se znalostí slovenského jazyka rozšíří se v českých zemích i vědomosti o soudobém kulturním, sociálním, politickém a hospodářském životě Slováků. Autor se tu přimlouval také za to, aby čeští žáci posílali do slovenských dětských časopisů české verše a povídky, a s povděkem připomněl, že Salva v časopise Priateľ dieťok uveřejňoval něco česky, i když s tím martinské Národné noviny nesoúhlasily.

Po roce 1918 se ovšem poměry v Československé republice, pokud se týče vzájemného poznání mezi oběma národy, podstatně změnily. Zejména školám připadl důležitý úkol, aby praktické znalosti češtiny a slovenštiny rozšířily co

nejvíce. Bohužel, je nutno říci, že se zde neudělalo tolik, kolik by bývalo zapotřebí v zájmu důkladného obeznámení s kulturou obou bratrských národů. A dodávám, že to byla chyba i se státního hlediska, protože tím trpěla bezpochyby i vnitřní konsolidace mladé republiky. Proto ani příliš nepřekvapuje, že se počaly objevovat překlady. Vzpomínám namátkou na překlad dramatu Joz. Gregora-Tajovského *Smrť Ďurka Langsfelda*, který byl pořízen s názvem *Svitání nad Slovenskem*, nebo na *Karafiátovy Broučky*, které přetlumočila jako *Chrobáčky* Hana Gregorová. Třebaže byly tyto převody zdařilé, přece se ozvaly hlasy zdůrazňující, že by se mělo vynaložit veškeré úsilí na to, aby Čech mohl čísti slovenské a Slovák české knihy v originále.

I po národním osvobození v r. 1945 se dostala otázka překládání zase na přetřes a na jednom sjezdu Československé společnosti po delších úvahách, kdy byly svědomitě zváženy důvody pro překládání i proti němu, bylo přijato, že se mají převádět toliko spisy pro mládež a divadelní hry, kdežto beletrie a poesie nikoli. Vložil jsem tehdy v několika novinářských a revuálních člancích, jak by se mělo postupovat. Navrhoval jsem na př., aby citáty z projevů vedoucích osobností (na př. presidenta republiky, ministrů, pověřenců a j.) byly v novinách vždycky otištěny v tom jazyce, v němž byly proneseny, aby vědecké i beletristické časopisy přinášely stati v obou jazycích (nikoli v překladech), aby rozbor literárních novinek byl doprovázen kratičkou ukázkou v jazyce původním atp. Při vzpomnutých rozhovorech se ukazovalo také na to, že by na univerzitách mělo býti postaráno o to, aby si jejich absolventi, věnující se učitelské dráze, odnesli do praxe důkladné a spolehlivé poučení o spisovné češtině a slovenštině. Zjistilo se totiž, že praktické znalosti obou jazyků nebyly u nich vždycky zcela postačující. Sluší přiznat, že se časem po té stránce poměry značně zlepšily, že se na českých školách věnuje slovenskému jazyku a slovenské literatuře daleko větší pozornost nežli dříve (o nynější situaci na slovenských školách nejsem informován), i když stále ještě nenastal stav, s nímž bychom byli úplně spokojeni. A tu najednou se začíná překládat ve větší míře a ožívají se porůznu hlasy, které toto překládání schvalují a rozmanitým způsobem odůvodňují. Nesdílím tento názor a tvrdím, že by se překládat nemělo, neboť není nad to, můžeme-li se informovat o bratrském národě přímo u pramene. Jazykové potíže nejsou nepřekonatelné. Předkládám tuto věc k diskusi, neboť běží nesporně o problém vážný.

Alois Gregor

RECENSE A REFERÁTY

Belo Letz: Gramatika slovenského jazyka. Bratislava (Štátne nakladateľstvo) 1950. 566 stran.

Autor chce sice v tomto svém nejnovějším obsáhlém díle podati mluvnici současné slovenštiny, ale přece uplatňuje tu více, tu méně zřetel k jevům historickým, a to na způsob Trávníčkovy Mluvnice spisovné češtiny, která byla nepochybně jeho vzorem v celkovém uspořádání, třebaže ji mezi svými prameny nikde neuvádí. Letzův spis se skládá ze čtyř hlavních oddílů: z nauky o hláskách, z kmenosloví, z tvarosloví a ze skladby.

V hláskosloví (11—99) na rozdíl od Trávníčka pozměnil Letz pořad výkladů, ale ne vždy k prospěchu své práce. Tak na př. bylo by jistě vhodnější probrati